

سهم کار خانگی از تولید ناخالص داخلی

پژوهشکده پولی و بانکی
بانک مرکزی

کار و جامعه

بررسی های اخیر از ارزش گذاری فعالیت های خانگی نشان می دهد که حدود ۳۰ درصد از تولید ناخالص داخلی از خدمات تولید شده توسط خانواده تشکیل شده است. این آمار ها نشان می دهد که سهم زنان در این خدمات در حدود سه برابر مردان گزارش شده است.

ارزش گذاری خدمات خانگی

به گزارش روابط عمومی بانک مرکزی، ابوالفضل خاوری نژاد، با بررسی، اندازه گیری و ارزش گذاری فعالیت های خانگی که به طور عمده توسط زنان خانه دار انجام می شود، علاوه بر ارایه تصویری کمی از خدمات خانگی کشور برای سال ۱۳۸۸، یک چارچوب نظام مند با قابلیت به روز شدن را در این زمینه ارایه کرد. وی درخصوص مدل مطرح شده اظهار کرد: «بر اساس این چارچوب، می توان در فواصل چندساله با انجام محاسبات بر مبنای آمار های پایه به هنگام، تحولات و پویایی خدمات خانگی را مورد بررسی و پیگیری مستمر قرار داد.» خاوری نژاد در پاسخ به نیاز محاسبه خدمات خانوار در حساب های ملی گفت: طراحان نظام حساب های ملی، در کنار چارچوب مرکزی نظام حساب های ملی (SNA)، اقدام به تدوین و استاندارد کردن تجربیات مربوط کرده و حاصل این تلاش ها، انتشار کتاب راهنمای دو جلدی «حساب های خانوار» از سوی سازمان ملل متحد است، که بخشی از آن به «ارزش گذاری کار خانگی» می پردازد.

سهم ۳۰ درصدی تولید خانگی از کل تولید

آمار منتشر شده از این پژوهش نشان می دهد که ارزش تولیدات خانگی بر اساس حساب های اقماری در سال ۱۳۸۸ در حدود ۱۰۴ هزار میلیارد تومان است که این رقم در حدود ۲۹/۷ درصد از کل تولید ناخالص داخلی به قیمت بازار را دربرمی گیرد، در این گزارش، رقم کل تولید ناخالص داخلی در سال ۱۳۸۸ در حدود ۳۵۷ هزار میلیارد تومان بوده است. همچنین مجموع ارزش تولیدات خانگی و تولید بر اساس حساب های ملی در حدود ۴۶۴ هزار میلیارد تومان گزارش شده است.

در این گزارش ارزش تولیدات خانگی به تفکیک زنان و مردان نیز اعلام شده که سهم عمده این تولید در اختیار زنان بوده است. آمار منتشر شده از این تحقیق نشان می دهد که ارزش افزوده تولیدات خانگی زنان در سال ۱۳۸۸ در حدود ۸۰/۵ هزار میلیارد تومان بوده است که حدود ۷۶ درصد از سهم کل تولیدات خانگی را تشکیل می دهد. همچنین نسبت ارزش افزوده ناخالص خدمات خانگی زنان در این سال در

حدود ۲۲/۵ درصد از کل تولید ناخالص داخلی بر آورد شده است. در نتیجه می توان نتیجه گرفت که سهم مردان از تولید ناخالص داخلی خانگی در سال ۱۳۸۸ در حدود ۲۴ هزار میلیارد تومان در کشور بوده است. در تولید کار خانگی که سطح قابل توجهی از رفاه خانواده مرهون آن است، علاوه بر زنان، مردان نیز نقش دارند، اما نقش زنان، نقش غالب است. با این وجود، بخش عمده ای از زنان (زنان خانوار حدود ۹ میلیون بر اساس سر شماری ۱۳۹۰) به عنوان جمعیت غیرفعال طبقه بندی می شوند. حال این پرسش مطرح می شود که کار انجام شده در خانه و اثرات آن با وجود اهمیت انکارناپذیر آن در رشد، بالندگی و رفاه جامعه، چرا ثبت و منعکس نمی شود.

ارزش گذاری خدمات خانگی در سال های گذشته نیز توسط پژوهشگران انجام شده بود، گزارش ها نشان می دهد که ارزش تولیدات خانگی زنان خانه دار در سال ۱۳۷۲ در حدود ۲۰ درصد از تولید ناخالص داخلی را تشکیل می داد، در سال ۱۳۷۹ و طی پژوهشی دیگر با عنوان «ارزش کار خانگی زن» ارزش افزوده خدمات خانگی معادل ۲۷ درصد تولید ناخالص داخلی برآورد شده بود. ارزش گذاری خدمات خانگی به دو روش ستانده و روش نهاده انجام می گیرد؛ روش نهاده جامعیت بیشتری دارد و در سطح بین المللی نیز از کارآیی بالایی برخوردار است.

سهم کشورهای مختلف از خدمات خانگی

در سال های اخیر در جوامع مختلف از جمله کشور ما مطالباتی مطرح شده است که بر نقش و اهمیت خدمات مبتنی است. از آنجا که این مطالبات دارای ابعاد اقتصادی و مالی است، ضرورت اندازه گیری و ارزش گذاری این خدمات خانگی، احساس می شود.

در سایر کشور ها نیز سهم خدمات و تولیدات خانگی، از کل تولید ناخالص داخلی محاسبه می شود. بر اساس آمار منتشر شده در این پژوهش، نشان می دهد که این سهم در کشور آلمان در سال ۱۰۰۱ حدود ۴۳ درصد بوده است و این رقم نسبت به دیگر کشور ها قابل توجه است. این نسبت در سایر کشور های اروپایی فرانسه و بریتانیا حدود ۳۱ و ۴۴ درصد گزارش شده است.

همچنین ارزش گذاری خدمات خانگی از کل تولید ناخالص داخلی در کشور ژاپن حدود ۱۵ درصد بوده است که ۸۵ درصد از این تولیدات توسط زنان صورت گرفته است. در تمامی این کشور از روش نهاده هزینه برای برآورد این رقم استفاده شده است.

روش پژوهش

خاوری نژاد در تشریح روش پژوهش خود گفت: این مدل، بر مبنای استانداردها و سایر تجربیات مرتبط ارایه و از «روش نهاده» استفاده شده است و بر اساس روش هزینه تولید، ستانده خدمات خانگی غیر بازاری را برآورد خواهد کرد. به عبارت دیگر، بر خلاف مطالعاتی که تاکنون در ایران صورت گرفته و اکثرا بر دستمزد متمرکز بوده است، در این پژوهش؛ ارزش ستانده خدمات خانگی به تفکیک «مصرف واسطه»، «جبران خدمات»، «مصرف سرمایه ثابت» و «خالص مالیات بر تولید» نشان داده شده است.

این کارشناس اقتصادی در ارتباط برآورد ارزش خدمات خانگی افزود: هر یک از اقلام تولید، به تفکیک برای فعالیت های «امور مسکن و اقامت، تهیه غذا و ساخت و نگهداری پوشاک، مراقبت از کودکان و بزرگسالان ناتوان و حمل و نقل» برآورد و با جمع این، رقم کل خدمات خانگی محاسبه شده است. وی همچنین برآورد موجودی سرمایه ثابت خانوارها را از دستاوردهای جانبی این چارچوب محاسباتی عنوان کرد و افزود: «این برآورد برای اولین بار در کشور ارایه خواهد شد.» فرهاد نیلی، رییس پژوهشکده پولی و بانکی نیز در کنفرانسی که به منظور ارائه این پژوهش برگزار شده بود با مهم دانستن این موضوعات و اهمیت پرداختن به این مهم، عنوان کرد: با وجود آگاهی گسترده نسبت به «اهمیت اجتماعی و اقتصادی کار خانگی» و به ویژه کار زنان در خانه و اثرات غیر قابل انکار آنان در رشد، توسعه و رفاه کشورها، معمولا کار خانگی به عنوان یک فعالیت اقتصادی محسوب نشده و آنچه در این حوزه انجام می شود در نتایج «حساب های ملی» مرسوم ثبت نمی شود.

منبع: روزنامه اقتصاد شماره ۳۰۹۳